

ARAPÇADAN TÜRKÇEYE GEÇEN BAZI SÖZCÜKLERDEKİ ANLAM DEĞİŞİMİ VE KULLANIM FARKLILIĞI

ÖZET

Bütün diller yaşayan organizmalardır ve diğer organizmalar gibi sürekli değişirler ve etkileşime uğrayabilirler. Bu değişim bazen ses özelliklerinde bazen gramerde bazen de kelimenin kastedilen anlamında meydana gelir. Bir dilde fonolojik ve semantik değişikliklere neden olan temel faktör, yabancı dillerle yapılan kelime alışverişidir. Türk dili, diğer diller gibi geçmişte ve günümüzde yabancı toplumlarla yaşadığı ve yaşamaya devam ettiği kültürel etkileşim nedeniyle sürekli bir değişim hâlinindedir. Dile farklı yabancı dillerden birçok yabancı terim ve kelime girmiştir. Türkler İslamiyeti kabul ettikten sonra birçok Arapça kelime Türk diline girmeye başlamıştır. Türkler bu kelimeleri Arapça anlamlarında kullanmışlar, ancak zamanla bazıları anlam, bazıları gramer bazıları da ses ve kullanım özellikleri bakımından değişime uğramıştır. Bu çalışmayı benzer çalışmalardan farklı kılabilmek adına, Arapçadan Türkçeye geçtikten sonra şu veya bu şekilde anlam kaymasına uğramış, yani anlamları veya nasıl kullanıldıkları değişmiş kelimeleri, bugün kullanılmayan eski kelimeleri dikkate almadan, bugünkü Türkçeyi ve Arapçayı dikkate alarak incelenmesi ele alınmıştır. Bu değişikliklerini oranı ve nasıl kullanıldığını açıklamak için her bir kelimenin üzerinde durmaya ve analiz etmeye çalışılmıştır. Osmanlı döneminde kullanılan ve bugün kullanılmayan eski Arapça kelimelere değinmeden, ödünç alınan bu kelimelerin yeni kullanımlarını ve yeni anlamlarını bilebiliriz. Aynı durum, sözlüklerde bulunan ve şu anda yaygın kullanılmayan eski Arapça kelimeler için de geçerlidir.

Anahtar kelimeler: Arapça, Türkçe, Etki, Ödünç kelimeler, Anlamsal değişim.

SEMANTIC CHANGE AND DIFFERENCE IN USAGE IN SOME WORDS PASSING FROM ARABIC TO TURKISH

ABSTRACT

All languages are living organisms and, they constantly change. This change sometimes occurs in sound or in grammar, or in the intended meaning of the word. The main factor that causes phonological and semantic changes in a language is the exchange of words between foreign languages. The Turkish language, like other languages, is constantly changing due to the cultural interaction it has had and still has with foreign societies. Many foreign terms and words come into it from different foreign languages. After the Turks converted to Islam, many Arabic words began to enter the Turkish language. They used these words in their original meanings, but some of them changed over time in terms of meaning, terms, grammar, and sound. In this article, we tried to study and discuss words that had a shift in meanings, and how they were used changed after they were transferred from Arabic to Turkish, taking into account the Turkish and Arabic language today without looking at the old words. What distinguishes this study from other studies in this field is that it addresses the new uses and new meanings of these borrowed words without addressing the old Arabic words that were used in the Ottoman Empire and are not in use today. The same applies to old Arabic words found in dictionaries that are not commonly used now.

Keywords: Arabic, Turkish, Influence, Loan words, Semantic change.

* Dr. Öğr. Üyesi, Batman Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Arap Dili ve Belagati, Batman/Türkiye. E-posta: hassan_akrish@yahoo.com / Asst. Prof. Dr., Batman University, Faculty of Islamic Sciences, Department of Arabic Language and Rhetoric, Batman/Türkiye, E-mail: hassan_akrish@yahoo.com

Giriş

Türk-Arap İlişkileri köklü bir geçmişe dayanmaktadır. Bu ilişkinin kökleri İslam'ın yükseliş dönemine kadar uzanmaktadır. Emeviler döneminde Arapların yaptığı fetihler Türklerin hakimiyeti altındaki yerlere kadar ulaşmıştır (Âgâh, 1972, s. 2). Araplar ve Türkler arasındaki ilk buluşma, Osman bin Affân'ın halifeliği döneminde, Araplar'ın İran'ın doğusunda bulunan Horasan'ın kontrolünü ele geçirmesiyle gerçekleşmiştir. Bu durum Araplar'ın Türkler'in yaşadığı Orta Asya bölgelerine yayılmasına (Caferoğlu, 1974, s.6), Türk-Arap ilişkilerinin başlamasına ve bölgenin kontrolü için aralarında Maverâünnehir savaşının gerçekleşmesine yol açmıştır (Âgâh, 1972, s.2). Taraflar arasında neredeyse elli yıl süren bu savaşta Türkler'in gösterdiği şiddetli direnişe rağmen Araplar savaşı kazanmayı ve Maverâünnehir bölgesini hâkimiyetleri altına almayı başarmışlardır. Bunun doğal bir sonucu olarak Türkler'in ana vatanı Orta Asya'nın büyük bir kısmı Emevî Devletinin sınırları içerisine dâhil olmuş ve orada yaşayan halk da günden güne İslam dini ve medeniyetinden etkilenerek İslam dinini benimsemişlerdir. Ebû Nasr Fârâbî, Ebû İbrahim İshak el-Fârâbî, Ebû Nasr el-Cevherî gibi Türk alim ve filozofların kitapları Arapçaya çevrilmeye başlanmıştır öte yandan Maverâünnehir'in hakimiyeti için Araplarla savaşan Türkler'in bir kısmı ise Arap hakimiyeti altındaki doğu bölgelerine yerleşmiş ve halifenin ordusunda görev almışlardır.

Abbasiler, Emevî döneminde Müslüman ordularında görev yapan Türk birliklerinden büyük ölçüde yararlanmışlardır. Türkler, İslam devletinin sınırları boyunca halifeler için savaşan ve çeşitli bölgelerdeki ayaklanmaları bastıran orduların safları arasında yer almıştır. Türkler'in sayısı artınca Halife el-Muntasır döneminde Türkler'in önemi de artmış ve Türkler devlette kritik pozisyonlarda görev almaya başlamışlardır. Böylece Selçuklular ve Osmanlı döneminden günümüze kadar Türk-Arap ilişkileri yavaş yavaş gelişmiş, kültürler birbirini etkilemiş ve Türkçe'ye Arapça'dan pek çok kelime girmiştir.

Sultan II. Abdülhamid zamanında Türkçe'deki Arapça kelimelerin oranı %60; Türkçe kelimelerin oranı ise %40'tı. Türkler, "إيك" kelimesi dışında Fatıha Suresi'ndeki tüm kelimelerin ne anama geldiğini bilmekteydiler (Hamîdullah, 1975, s.9). Şemseddin Samî'nin 1900 yılında kaleme aldığı Türkçe Sözlükteki 30 bin kelimenin %39'u Türkçe; yüzde 42'si Arapça; %14'ü Farsça ve %5'i diğer dillerdeki kelimelerden oluşmaktaydı (Agop, 1962, s.18). Türk dili Arapça'dan en çok etkilenen diller listesinde Farsçanın ardından gelen beşinci dil konumundadır. Türkçe modern sözlüklerde yer alan yaklaşık yüz bin Türkçe kelimenin 6463'ü Arapça orijinlidir (Dursunoğlu, 2014, s.146).

Bu makalede söz konusu kelimeler incelenmiş, Türkçe'de nasıl kullanıldıkları ve anlam ve kullanım açısından kelimelerde meydana gelen değişiklikler saptanmaya çalışılmıştır. Türkçe'deki Arapça orijinli kelimelerdeki değişimleri inceleyen araştırmalar mevcuttur ancak bu çalışma önceki araştırmalarda değinilmemiş modern kelimeleri ele alması bakımından diğer araştırmalardan farklılaşmaktadır. Demir (2018) "Osmanlıcaya Geçen Sözcüklerin Anlamsal Açısından İncelenmesi" adlı çalışmasında Osmanlı döneminde kullanılan eski Arapça kelimelere değinmiştir. Bu çalışmada ayrıca Yener'in (2023) "Türkçe'ye Anlam Kayması ile Geçmiş Arapça Kelimelerin Arapça Öğretimindeki Yeri Üzerine Bir Uygulama Araştırması" adlı çalışmasında ele aldığı Arapça kelimelere yer verilmemiştir. Bu çalışma önceki çalışmalarda yer almayan Arapça kelimeleri incelemektedir. Bu durumun çalışmayı özgün bir çalışma haline getirdiği düşünülmektedir.

1. Anlamsal ve Kullanımsal Değişimler

"Sözcüğün anlamında meydana gelen değişimler demektir. Sözcüğün yüklendiği anlam yeni olabildiği gibi kelimenin eski anlamına yakın da olabilmekte bazen de kelimenin orijinalindeki anlamı tamamen değiştirerek geçebilmektedir. Bu duruma değişim denmesinin sebebi kelimenin bir durumdan başka bir duruma geçiş yapmasıdır" (Ferum, 2018, s.60).

Tüm dillerde Kelimelerin anlam ve kullanımları değişebilir. Bazı kelimeler zamanla farklı anlamlar kazanabilmekte bazı kelimeler ise orijinal kullanımlarından farklı olarak kullanılabilir. Söz konusu farklılıklara örnek olarak; Arapça kaynaklarda çoğul biçimde kullanılan bazı kelimelerin, Türkçede tekil olarak değerlendirilmesi, ifade edilebilir.

Dilde anlam değişimleri sürekli olarak meydana gelmektedir. Anlam değişimleri genellikle bazen yüzyıllar süren uzun sürelerde meydana gelmektedir. Başkan (1967) "Linguistik Metodu" adlı çalışmasında 1000 yıl içerisinde dillerdeki temel kelimelerin %19'unun gerçek anlam ve ifadelerini kaybedeceğini belirtmiştir (Başkan, 1967, s 60). Bugün Türkçe'de kullanılan, gerçek anlamlarını ve kullanımlarını yitirmiş çok sayıda Arapça kelimenin karşımıza çıkmasını ve bu değişim ve kayıpların her geçen gün devam etmesini de bu şekilde değerlendirmek mümkündür. Anlam değişikliğine neden olan en önemli sebeplerin aşağıdaki gibi olduğu düşünülmektedir:

Dilsel nedenler: Dilsel nedenler birkaç gruba ayrılabilir. Daha önce olmayan yeni durumların ifade edilmesine ihtiyaç duyulması bunlardan biridir. Böyle durumlarda dilciler daha önce kullanılan eski bir kelime seçerek kelimeye tamamen yeni bir anlam yükleyebilmekte ya da kelimenin içerdiği anlama yakın başka bir anlam yükleyebilmektedirler. Yaprakları dökülmüş hurma ağacı dalı anlamına gelen جَرِيْدَةٌ kelimesinin "periyodik gazete" anlamında kullanılması buna bir örnektir. Peş peşe yürüyen deve sürüsü için kullanılan (قطار) kelimesinin tren için kullanılması da bu ikinci duruma örnek olarak verilebilir.

Sosyal Nedenler: Sözcüğün anlamında veya kullanımında meydana gelen değişimlerde rol oynayan en önemli sebeplerden biri kabul edilir. Sosyal utanç özellikle cinsel ilişkilerde, özel organlarda veya belirli engellerde anlam değişikliğine yol açan en önemli sosyal nedenlerden biridir.

Kültürel Sebepler: Kültür de dil gibi zamanla değişmektedir. Günlük hayattaki ve kültürdeki değişimler kelimelerin anlamlarının değişmesine ve kelimelere yeni anlamlar yüklenmesine yol açabilmektedir. Eskiden hükümdarlar için kullanılan ve kültürel açıdan değerli anlamlar barındıran السُّلْطَان (sultan) kelimesi günümüzde metaforik olarak diktatör anlamında kullanılmaktadır (Abdul Qader, 2020, s.834).

1.1. Arapça'da Çoğul Olan ama Türkçe'de Tekil Olarak Kullanılan Kelimeler

Bu kategorideki kelimeler kullanım değişimine uğramıştır. Arapça'da çoğul olmasına rağmen Türkçe'de tekil olarak kullanılmakta hatta birçoğunun tekil formları Türkçe'de kullanılmamaktadır. Başka bir deyişle Arapça'dan Türkçe'ye geçiş esnasında bu kelimeler tekilleştirilmiştir. Örneğin:

1.1.1. أبدال (Abdal)

Arapça'daki "بَدَلَ" veya "بَدَّلَ" kelimesinin çoğuldur. Birbirlerinin yerine geçen ilmiyle amel eden âlimler veya salih amel işleyen kullara denir. Bir alim vefat ettiğinde vekili onun yerine geçmekte, bir abid vefat ettiğinde halefi onun yerine geçmektedir. Onlara الأبدال (Abdallar)

denmektedir (İbn Sufyen,1981, 2/445.). Türkçe'deki meşhur "abdal bir şeyi olmadan önce bilir" anlamında kullanılan "abdala malum olur" deyişinde kelime Arapça'daki "abid, alim, salih kul" anlamlarıyla aynıdır. Kelime Türkçe'de tekil formda kullanılmaktadır. Dilenen fakir kimse (TDK, 2009, s.2.) veya nasıl davranacağını bilmeyen aptal anlamında da kullanılmaktadır (Anıl, 2002, s. 9). Türkçe'deki "aptal" kelimesi de bu kelimedenden gelmektedir. Kelimenin Türkçe'de yüklendiği "fakir, aptal" Arapça'da bulunmamaktadır.

1.1.2. أَحْبَاب (Ahhap)

Arapça'daki (حَبِيبٌ) kelimesinin çoğulu olan bu kelime Türkçe'de tekil formda kullanılmaktadır. "Baksana ahhap!" kullanımında olduğu gibi yakın ve sevilen kişilere hitap etmek için kullanılır. "Ahhap kusuruna bakan ahhapsız kalır atasözü" kelimenin tekil formda kullanılmasına örnek olarak verilebilir (TDK, 2009, s.2).

1.1.3. عَجَائِب (Acayip)

Arapça'daki (عَجِيبٌ) ve (عَجِيبَةٌ) kelimelerinin çoğuludur. Nadir ve tuhaf şeyler için kullanılır. Türkçe'de de aynı anlamda kullanılmakta fakat çoğul formu kullanılmaktadır. Türkçe'deki kullanımına "Bu acayip bir şey!" (TDK, 2009, s.5) cümlesi örnek olarak verilebilir. Türkçe'de ayrıca tekil formu (عَجِيبٌ /acip) da kullanılmaktadır. Öte yandan bu kelime Arapçada isim olduğu halde Türkçede sıfat olarak kullanılmaktadır.

1.1.4. أَقْرَبَاء (Akraba)

Baba veya anne tarafından yakınlık sahibi kişiler için kullanılan (قَرِيبٌ) kelimesinin çoğuludur. Türkçe'ye çoğul formuyla geçmiş fakat tekil anlamda kullanılmaktadır. "Bu benim akrabamdır" cümlesi kelimenin kullanımına örnek olarak verilebilir. Çoğul yapmak için "akraba" kelimesine, Türkçe'deki çoğul eki "ler-lar" eklenir. Bu kelimedeki ikinci önemli bir husus da Arapça'daki versiyonunda kelimedeki (ر) harfi kesralı okunurken Türkçe'ye fethalı olarak geçmesidir (Anıl, 2002, s. 12).

1.1.5. أَلْبِسَة (Elbise)

Giyilen, bedeni örten ve insanı soğuk veya sıcaktan koruyan şey anlamına gelen (لِبَاس) kelimesinin çoğuludur. Sözcük Türkçe'de de aynı anlama gelmekte fakat tekil anlamda kullanılmaktadır. Çoğul olarak kullanılmak istendiğinde sonuna Türkçe çoğul eki getirilir. Kelimenin Arapça'daki tekil formu لِبَاس (libas) da Türkçe'de eskiden kullanılmaktaydı. Kelime Türkçe sözlüklerde yer alsa da günümüzde yaygın bir kullanımı olduğunu söylemek zordur.

1.1.6. عَمَلَة (Amele)

Arapça'daki (عَامِل) kelimesinin çoğul formudur. Kelimenin (عُمَّال) ve (عَامِلُونَ) gibi başka çoğul formları da vardır. Kelimenin (عَمَلَة) formu Türkçe'de kullanılmaktadır. Arapça çoğul Türkçe'de tekil olan bu kelimeyi Türkçe'de çoğul yapmak için sonuna çokluk eki "ler-lar" getirilmektedir. Sözcük Türkçe'de gerçek anlamında yani ücret karşılığı bir işi yapan kişiye denir. Kelime bazen, "Gördün mü ameleyi" cümlesinde olduğu gibi Arapça'daki anlamından farklı olarak bir kişiyi küçümsemek veya birine hakaret etmek için de kullanılır (Anıl, 2002, s. 13).

1.1.7. أَشْيَاء (Eşya)

Arapça'daki (شَيْء) kelimesinin çoğuludur. İnsan ve Allah dışındaki somut olsun soyut olsun her şeye verilen isimdir. Türkçe'de de aynı anlamlara gelmekte fakat tekil olarak kullanılmaktadır.

Çoğul olarak kullanılması için sonuna çokluk eki getirilerek "eşyalar" şeklinde kullanılır. "Buraya tek bir eşya ile geldim" cümlesi kelimenin Türkçe'de tekil anlama geldiğine örnek olarak verilebilir.

1.1.8. طَلَبَة (Talebe)

Arapça'da öğrenci anlamına gelen (طَالِبٌ) kelimesinin çoğul formu (طَالِبَةٌ) ve (طَالِبَاتٌ) şeklindedir. İlim, para, mevki gibi herhangi bir şey isteyen kişiler için kullanılmakla birlikte genelde üniversite veya enstitü öğrencileri için kullanılır. Arapça'da çoğul olan (الطَّالِبَةُ) kelimesi Türkçe'de (talebe) olarak tekil anlamda kullanılmaktadır. Kelime Arapça'da içerdiği para, mevki vs. isteyen kişi anlamları Türkçe'ye geçmemiş sadece ilim talep eden yani öğrenci anlamı Türkçe'ye geçmiştir. Kelime Arapça'da çoğul ama Türkçe'de tekil anlamında kullanılmaktadır ve çoğul yapılması için sonuna "ler-lar" çokluk eki getirilmektedir (Devellioğlu, 1970, s. 1240).

1.1.9. تَجَّار (Tüccar)

Tekil formu (تَجَّارٌ) kelimesidir. Alım, satım gibi ticari faaliyetlerde uzman olan ve ticaretle ilgilenmek için belgesi bulunan kişilere denir (Mustafa vd., 1400, 1/172). Sözcük Türkçe'de gerçek anlamıyla kullanılmakla beraber tekil anlamda kullanılmaktadır. Çoğul yapmak için sonuna "ler-lar" çokluk eki getirilir. "Bugün tüccarlarla buraya geldik." cümlesi bu duruma örnek olarak verilebilir.

1.2. Anlam Daralması

Kelimelerin zamanla bazı anlamlarını kaybederek daha sınırlı anlamlara gelmesine anlam daralması denmektedir. Başka bir deyişle kelimenin daha önce içerdiği anlamlardan bazılarını kaybederek daha spesifik bir anlama gelmesine denir. Türkçe'de anlam daralmasına uğrayan pek çok sözcük vardır. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

1.2.1. عَوْرَات (Avrat)

Arapça'daki (عَوْرَةٌ) kelimesinin çoğul formudur. Arapça'da haya edilen her şey için kullanılmaktadır. Erkeklerde göbekte diz kapağı arasında kalan bölgeye, kadınlarda ise yüz, el ve bilek dışında kalan tüm bölgelere verilen addır (İbn Manzûr, 1405, 4/617). Ayrıca "bir şeydeki bozulma ve kusur anlamına da gelmektedir. Her bölgede veya evde düşmanın girmesinden korkulan kusurlu bir yer vardır. İnsanın örttüğü her şey utanma veya çekimsizliktendir" (Mustafa vd., 1400, 2/636) denmektedir. Türkçe'de ise bu sözcük sadece eş (kadın) anlamında kullanılmaktadır (TDK, 2009, s.149). Belirtilmesi gereken diğer husus ise "عورات" kelimesinin Arapça'da çoğul olması, Türkçe'de ise tek kadın (tekil) anlamında kullanılmasıdır.

1.2.2. مَا جَرَى (Macera)

Kelime Arapça'da geçmişte olan biten her şey için kullanılmaktadır. Kelime ismi mevsul olan (ما) ve fiil olan ve "akmak, geçmek, olmak, cereyan etmek" gibi anlamlar içeren (جرى) kelimelerinden oluşmaktadır. Aşağıdaki cümleler kelimenin yukarıdaki kullanımlarına örnek olarak verilebilir:

- جَرَتِ الشَّمْسُ: Güneş geçti.
- جَرَتِ السَّفِينَةُ: Gemi geçti.
- لَا أَحَدٌ يَعْرِفُ مَا جَرَى فِي هَذِهِ الْأَمَاكِنِ: kimse bu mekanlarda neler cereyan ettiğini bilmiyor.

Türkçe'de ise kelime sadece serüven anlamında kullanılmaktadır (TDK, 2009, s.1320).

1.2.3. سوء قصد (Suikast)

"رجل سوء: Kötü Adam ve وهذا عمل سوء: Bu kötü bir iştir" (ez-Zebîdî,1996, s.176) örneklerinde olduğu gibi kötü ve aşağılık şeyler için kullanılan bir niteleme olan (سوء) kelimesi ile yol, istikamet, güven, yönelme gibi anlamlara gelen (قصد) kelimelerinden oluşan bir birleşik kelimedir. Arapça'da kötü iş, kötü niyet, yanlış yola sapma gibi anlamlarda kullanılmasına rağmen Türkçe'ye sadece birini öldürmek (TDK, 2009, s.1816) anlamıyla geçerek anlam daralmasına uğramıştır.

1.2.4. أشقياء (Eşkîya)

Arapça'daki شقي kelimesinin çoğuludur. "فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ": "Onlardan mutsuz olanlar ve mutlu olanlar vardır" (Hud 11/105) ayetinde olduğu gibi derbeder, mutsuz anlamlarına gelmektedir. Bu anlamlarının yanı sıra "مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى": Kuran'ı sana sıkıntı çekesin diye indirmedik." (Taha 20/2) ayetinde olduğu gibi sıkıntı çekmek, yorgunluk gibi anlamlara da gelmektedir. Ayrıca yolunu şaşırmış, hidayete erememiş, şanssız gibi pek çok anlamlara gelmektedir. (الشفاعة) kelimesi, sıkıntılı yaşam, çileli bir yaşam sürmek gibi anlamlara gelmektedir. Bu tarz hayatlar yaşayanlara da شقي (Şâki) denir (Ebû Hayyân, 2001, 5/252). Bu kişiler genellikle saldırgan olur ve başkalarına sorun çıkarır. Bu yüzden başkalarına saldıran ve yol kesenlere أشقياء: Eşkîya denmektedir. Kelime Türkçe'ye de geçmiştir fakat Arapça'daki kullanımından iki cihetle farklılaşmıştır.

Birincisi: Türkçe'de sadece bahsi geçen son anlamıyla yani yol kesen ve başkalarına zarar veren kişi anlamıyla geçmiştir (TDK, 2009, s.658).

İkincisi: "Sen eşkıya mısın?" örneğinde görüldüğü üzere Türkçe'ye tekil olarak geçmiştir.

1.2.5. أوراق (Evrak)

Üzerine yazı yazılan veya baskı yapılan kâğıt anlamlarına gelen, Arapça'daki (ورقة) ve (ورق) kelimelerinin çoğuludur. Türkçe'de Arapça'dakinden daha farklı bir kullanımı vardır.

Birincisi kelime Arapça'da ağaç, dergi, kitap vb. şeylerin yaprakları için kullanılmaktadır. Türkçe'de ise her ne kadar TDK'de kitap yaprakları anlamına geldiği söylene de bu kullanımı yaygın değildir. Genellikle sadece belge anlamında kullanılmaktadır (TDK, 2009, s.1816).

İkinci olarak da kelime Arapça'da çoğul formda olmasına rağmen Türkçe'de tekil anlamda kullanılmaktadır.

1.2.6. جزاء (Ceza)

Kelime Arapça'da karşılık, telafi, yerine getirme gibi anlamlara gelmektedir (et-Taberî, 2000, 2/27) (جزئته قرضه ودينه): Borcunu ödedim. Veya (جزاك الله خيراً أو شراً): Allah sana yaptığının daha iyisini versin. Aşağıdaki ayette de geçtiği gibi kelime Arapça'da cezalandırma anlamında da kullanılmaktadır.

"Sizden öyle davrananların cezası dünya hayatında ancak rüsvaylık; kıyamet gününde ise en şiddetli azaba itilmektir." (Bakara 1/85) Kelimenin aşağıdaki ayette görüldüğü üzere ayrıca mükafat ve karşılık anlamları da vardır. "أولئك جزاؤهم مغفرة من ربهم وجنات تجري من تحتها الأنهار خالدين فيها ونعم أجر العاملين" *"İşte onların mükâfâtı, Rableri tarafından bağışlanma ve altlarından ırmaklar akan, içinde ebedî kalacakları cennetlerdir. Böyle amel edenlerin mükâfâtı ne güzeldir!"* (Ali imran 3/136).

Türkçe’de ise kelime sadece kötü bir eylemde bulunan kişiye verilen karşılık yani ceza anlamında kullanılmaktadır. Buradan hareketle kelime Türkçe’de anlam daralmasına uğramıştır denebilir.

1.2.7. خَارِقُ الْعَادَةِ (Harikulade)

Arapça’da insanın kabiliyetini, yaratılmışların doğasını ve doğa yasalarını aşan her şey için kullanılır (el-Bâkîllânî, 1986, s. 201). Daha önce görülmemiş veya duyulmamış iyi veya kötü her durum için kullanılmaktadır. Türkçe’de ise kelime "Elimde büyük bir şairin harikulade bir kitabı var." örneğinde olduğu gibi sadece iyi durumlar için kullanılmakta ve pozitif bir anlam taşımaktadır (TDK, 2009, s.850).

1.2.8. مَدْرَسَةٌ (Medrese)

Arapça’da kelimenin eğitim, ders yeri, öğrenci ve eğitim personellerini barındıran, sınıf laboratuvar ve oyun alanları içeren yapılar gibi birçok anlamı vardır. Bunun yanı sıra aşağıdaki örnekte olduğu gibi mezhep, filozof, dilbilimci topluluğu ve ekol anlamına da gelmektedir: (الْمَدْرَسَةُ) (الكوفيَّة والبصريَّة والحجاز): (Basra ekolü, Kufe ekolü, Hicaz ekolü). Türkçe’de ise kelime sadece Arapça, nahiv, sarf ve diğer dinî ilimleri öğreten okullar (medreseler) için kullanılmaktadır (TDK, 2009, s.1361).

1.3. تَعْمِيمُ الدَّلَالَةِ أَوْ تَوْسِيعُ الْمَعْنَى (Anlam Genişlemesi)

Bu tür sözcüklerin Arapça orijinal anlamlarına ek olarak farklı anlamları da vardır. Başka bir deyişle kelimenin Türkçe’deki kullanım alanı önceki orijinal versiyonundan daha geniştir (Muhtar, 1992, s.244). Arapça’daki orijinallerine nazaran Türkçe’deki kullanımı daha geniş olan pek çok kelime vardır.

1.3.1. اِخْتِيَارٌ (İhtiyar)

İhtiyar (الاختيار) kelimesi Arapça’da seçmek, ayırmak, ayıklamak vb. iki ve daha fazla şey arasında seçim yapmak anlamlarına gelen (اِخْتَارَ) fiilinin mastarıdır (ibn Mâlik,1991, s.55). Bu anlamlara ek olarak kelime Türkçe’de yaşlı anlamında da kullanılmaktadır. Kelimenin bu kullanımını bazı Arapça lehçelere de geçmiştir. Örneğin Suriye lehçesinde (اختيار) kelimesi yaşlı insanlar için kullanılmaktadır (Güneş, 2014, s.756).

1.3.2. صِنْفٌ (Sınıf)

Sınıf kelimesi her tür kategori anlamına gelmektedir. Her şey bir sınıfa dahildir. Arapça’da الصِّنْفَةُ ise bir elbise parçası veya bir kabile topluluğu demektir. التَّصْنِيفُ (Sınıflandırma) ise bir şeyleri kategorilere ayırmak demektir (el-Ferâhîdî,1988, 7/132). Başka bir deyişle kelimenin tür, cinsiyet, bölüm, kategori gibi anlamları vardır. Kelime Türkçe’de cins tür anlamlarına ek olarak Arapça orijinalinde olmayan, okullardaki eğitim öğretimin yapıldığı mekân (sınıf) anlamında da kullanılmaktadır (TDK, 2009, s.1754).

1.3.3. ضَرْبَةٌ (Darbe)

Kelime (ضَرَبَ) fiilinin mastarıdır. Arapça’da biri mecazi biri gerçek olmak üzere iki kullanımını vardır. Gerçek anlamına örnek olarak boksta da karşımıza çıkan darbe indirmek, futbolda oyuncunun topa vurması veya trafik kazasında araba çarpması gibi kullanımlar verilebilir. Mecaz kullanımına ise ضَرْبَةُ الشَّمْسِ (güneş çarpması) örnek olarak verilebilir.

Türkçe’de ise kelime daha çok arabalar ve trafik kazaları ile ilgili olaylarda kullanılmaktadır. Arapça’da olmayan başka bir kullanımı ise askerin hükümeti devirmesi anlamına gelen (darbe) kullanımıdır (TDK, 2009, s.474).

1.2.4. وَك (Velet)

Arapça’daki وَك kelimesi dişi olsun erkek olsun dünyaya gelen herkes için kullanılır. Tekil olarak da çoğul olarak da, büyük, küçük herkes için kullanılır (el-İsfahânî, 2009, s.883). Ebû el-Hasan “Velet hem kız hem erkek çocuğuna denir.” demiştir. Kuran-ı kerimde “فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وُلْدٌ / eğer çocuğu yoksa) (Nisa 4/11) ayetinde geçmektedir. “أَوْ تَتَّخِذْهُ وُلْدًا” / veya onu evlat ediniriz) gibi evlat edinilenler için de kullanılmaktadır (Kasas 28/9). Kelime Türkçe’de de kullanılmaktadır. Fakat kelime Kamus-i Türkî’nin yazarına göre genel olarak erkek çocuk anlamına gelmektedir (Sami, 1989, s.1498). Ayrıca kelime, gayri meşru ilişkiden doğan çocuk (veled-i zina) (Sami, 1989, s.1498)örneğinde olduğu gibi küfür olarak da "Veledde bak yaa bizimle dalga geçiyor." örneğinde olduğu gibi hakaret ve küçümseme amaçlı da kullanılmaktadır. Kelimenin bu kullanımı Arapça’da bulunmamaktadır (Anıl, 2002, s. 119).

1.3.5. مَال (Mal)

Arapça’da (المال) kelimesinin pek çok tanımı vardır. En bilinen tanımını ez-Zuceylî, el-Fıkhul-İslâmî ve Edilletuhu kitabında yapmış ve kullanımı yaygınlaşmıştır. Bu tanıma göre kelime "kazanılabilen, edinilebilen ve düzenli (Zuhaylî,1989, 4/40) olarak yararlanılabilen şeydir." Bir eşya, gayrimenkul, para, hayvan veya cansız bir şey olabilir. Kelimenin söz konusu anlamları Türkçe’de de bulunmaktadır. Türkçe’de bu anlamlara ek olarak "Onun ne mal olduğunu bilirim" cümlesinde kullanıldığı gibi Arapça orijinalinde bulunmayan hakaret ve sövme anlamları da bulunmaktadır (TDK, 2009, s.1334).

1.3.6. بَعْضًا (Bazen)

Arapça’daki (بعض) kelimesinden türemiştir. Bir bütünün parçası, bir kısmı demektir. Çoğulu أَبْعَاضٌ kelimesidir. Türkçe’de kelime "bazı insanlar" örneğinde olduğu gibi bu anlamlarda kullanılmaktadır (TDK, 2009, s.229). "Bazen bir kelime sevdiğimiz insanın kalbini kırar." örneğinde de olduğu gibi kelimenin zaman zarfı olarak "ara sıra" anlamı da bulunmaktadır. Bu kullanımı Arapça’da yoktur. Kelime anlam genişlemesine uğramıştır.

1.4 انتقال الدلالة (Anlam Kayması)

1.4.1. أَصْنَاف (Esnaf)

Arapça’da “tür, cins, kısım, familya” anlamlarına gelen (صِنْفٌ) kelimesinin çoğuludur. Arapça’da kan grubu (صِنْفُ الدَّمِ) için de aynı kelime kullanılmaktadır. Bu kelimenin tekil formuna anlam genişlemesine uğrayan kelimeler başlığında da değinilmişti. Bu başlıkta ise çoğul formu olan ve Türkçe’de iş, meslek sahibi insanlar, tüccarlar anlamlarına gelen (أَصْنَاف) kelimesi kastedilmektedir (TDK, 2009, s.1334). Bu anlamlar Arapça orijinalinde bulunmamaktadır. Kelime çoğul formuyla Türkçe’ye geçmiş fakat tekil anlamda kullanılmaktadır. Çoğul yapmak için kelimenin sonuna çokluk eki -ler, lar- getirilir.

1.4.2. كِبَار (Kibar)

Arapça’da yüce Allah’ın isimlerinden olan “ulu, yüce, gururlu” gibi anlamlara gelen (كبير) kelimesinin çoğuludur. Mecaz olarak akıllı, düşüncesi, davranışları ve yaşı vb. büyük kişi anlamında

kullanılmaktadır. Gerçek anlamda ise “hacmen büyük olan şey yani küçüğün zıttı” anlamlarında kullanılmaktadır. Kelime Türkçe’ye geçmiş fakat Arapça aslından iki yönden farklılaşmıştır.

Birincisi: Kelime Türkçe’de Arapça’daki anlamları arasında bulunmayan "hoş, nazik" gibi anlamlarda kullanılmaktadır (Devellioğlu, 1970, s.621).

İkincisi: Kelime Arapça’da çoğul formda olmasına rağmen Türkçe’ye tekil olarak geçmiştir. Çoğul yapmak için kelimenin sonuna çokluk eki -ler, lar- getirilir (Anıl, 2002, s.27).

1.4.3. عادي (Adi)

İyi karakterli insanların nezdinde makbul olan şey anlamına gelir. عادة kelimesinden gelmektedir. Ebû Sineh kelimeyi "Vicdanların mutmain olduğu, yapılmasından hoşlanılan ve toplumdaki iyi zevk sahibi kişiler tarafından reddedilmeyen şey" şeklinde açıklamıştır. Kelimenin Arapça’daki anlamına Türkçe’deki "normal" kelimesi karşılık gelmektedir (Ebû Sunne, 1947, s.8). Ancak (عادي) kelimesi Türkçe’de bu anlamda değil “alçak, önemsiz, değersiz” anlamında kullanılmaktadır (İşler & Özay, 2008, s.13).

1.4.4. مُسافر (Misafir)

Arapça’daki (سافر) fiilinin ism-i failidir. Bir ülkeden başka bir ülkeye giden kişi anlamına gelir. Doğada sürekli dolaştığı için yaban öküzüne de bu isim verilmiştir. Kelime Türkçe’de de kullanılmaktadır. Eski dildeki anlamı Arapça’daki gibi "bir yerden bir yere gitmek" anlamıyla aynıdır. Günümüzdeki yaygın kullanımı ise "misafir" anlamındadır. Gözün şeffaf tabakasında oluşan beyaz noktaları belirtmek için tıbbi bir terim olarak da kullanılmaktadır (İşler & Özay, 2008, s.809). Arapça ile Türkçe’de kelimenin anlamındaki ortak ilişki seyahattir. Misafir aynı zamanda seyahatten gelen kişidir. Bir bakıma o da bir yerden başka bir yere giden kişidir.

1.4.5. خَالَة (Hala)

Arapça’da annenin kız kardeşi demektir. Kelime Kurân-ı Kerimde وَبَنَاتِ خَالَاتِكَ وَبَنَاتِ خَالَاتِكَ "seninle beraber hicret eden, amcanın kızlarını, halalarının kızlarını, dayının kızlarını ve teyzelerinin kızlarını" (Ahzab 33/50) ayetinde geçmektedir. Kelime Türkçe’de annenin kız kardeşi değil babanın kız kardeşi anlamına gelmektedir (TDK, 2009, s.833).

1.4.6. مُسَاعَدَة (Müsaade)

Arapça’daki سَاعَدَ fillinin mastarıdır. “Yardım etmek, destek olmak” anlamlarına gelmektedir. "قَدَّمَتِ الْحُكُومَةُ مَسَاعِدَةً مَالِيَةً لِلْفُقَرَاءِ (Hükümet fakirlere maddi yardımda bulundu.)", "قَدَّمَتِ الْمَسْتَشْفِيَّاتُ مَسَاعِدَاتٍ طَبِيبَةً (Hastaneler tıbbi yardım sağladı.)" örneklerinde olduğu gibi bu yardım maddi, ticari vb. herhangi bir yardım türü olabilir. Kelime Türkçe’de orijinal anlamından farklı bir şekilde, sıkça kullanılan "Müsaade eder misin geçmek istiyorum." cümlesinde olduğu gibi "izin verme" anlamında kullanılmaktadır (Abdul Qader, 2020, s.849).

1.4.7. فناء (Fena)

Arapça’da bu kelime “bir şeyin azalması, yok olması” anlamlarına gelmektedir. Kurân-ı Kerimde كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ وَيَبْقَى وَجْهَ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ (Yer üzerinde bulunan her canlı yok olacaktır. Ancak azamet ve ikram sahibi Rabbinin zâtı bâki kalacaktır.)" (Rahman 55/26) ayetinde geçmektedir. Kelime Türkçe’de de mevcuttur. Fakat Arapça’daki anlamlarından daha farklı anlamlara sahiptir:

- **Kötü:** Sınavda kopya çekmek fena bir şey (العشُّ في الامتحان أمرٌ سيءٌ).

- **Yürek burkan:** "Bu savaş yılları bize o kadar fena ve ağır felaketleri öğretti ki! (سنوات الحرب هذه علمتنا كوارث أليمة وفادحة)
- **İstendik seviyede olmayan, yaramaz:** "Fena bir öğrenci (طالبٌ مشاغِبٌ ليس بالمستوى المطلوب)
- **Ahlaksız:** "Siz fena adamsınız, odanıza geldiğime bin kere pişman oldum. (أنتَ عديم الأخلاق، ندمتُ على قدومي لغرفتكم) (TDK, 2009, s.688).

1.4.8. تَعَجِيز (Taciz)

Bir şeyi yapmaya güç yetirememek anlamına gelen عَجَزَ fiilinin mastarıdır. Hadisi şerifte "اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ" (Allah'ım tembellikten ve acizlikten sana sığınırım)" (Nevevî, 2007, s.109) şeklinde geçmektedir. "Bir problemi çözmekten aciz" dendiğinde "Problemi çözmeye güç yetiremiyor" anlaşılmaktadır. Arapça'da işlerini halledemedikleri için yaşlılar için bu fiil kökünden türeyen (العجز) kelimesi kullanılmaktadır. Türkçe'de ise kelime Arapça orijinalinde olmayan "cinsel saldırı, sarkıntılık etme" anlamlarında kullanılmaktadır.

1.4.9. تَشَبُّه (Teşebbüs)

Arapça'da (التشَبُّه) kelimesi "yapışmak, vazgeçmemek" anlamlarına gelmektedir. Örneğin "تشَبَّهَ الرَّجُلُ بِرَأْيِهِ" cümlesi "adam fikrinden vazgeçmedi" (es-sâmerrâî, 2000, s.284) anlamına gelmektedir. Türkçe'de ise "adam intihara teşebbüs etti" cümlesinde de görüldüğü gibi kelime "girişmek, uygulamak" anlamlarına gelmektedir.

1.4.10. دَاخِلِيَّة (Dahiliye)

Arapça'da bu kelimenin pek çok kullanımı vardır. Örneğin: "الْحَرْبُ الدَّاخِلِيَّةُ" (iç savaş), "وزارة" (İçişleri Bakanlığı), "المَلَابِسُ الدَّاخِلِيَّةُ" (iç çamaşır) gibi kullanımlar bunlardan bazılarıdır. Türkçe'de ise kelimenin Arapça kullanımları arasında bulunmayan "dahiliye bölümü" (الطَّبِّ الباطني) şeklinde bir kullanımı vardır.

1.4.11. تَجَاوَزَ (Tecavüz)

Kök harfleri beş olan (humasi) bir fiildir. Pek çok anlamı vardır. Bunlar:

Aşmak: "تخطى حُدُودَ الْبَلَدِ": (Ülkenin sınırlarını aştı.)

Affetmek: "تجاوز عن سيئاته" (Onun kötülüklerini affetti.)

Abartmak, sınırını geçmek: "تجاوزَ حَدَّ الْمَزَاحِ" (şaka sınırını aştı) (Nevevî, 2007, s.109).

Kelime Türkçe'de bu anlamlarının yanı sıra "birinin ırzına geçmek, tecavüz" anlamında da kullanılmaktadır.

1.4.12. تَعْوِضَ (Taviz)

Arapça'daki (عَوَضَ) fiilinin mastarıdır. (تَعْوِضَ) söcüğü bir kimsenin parasına ve malına verilen zararı gidermek amacıyla "tazminat, karşılık, bedel"e verilen bir isimdir (es-Sanhuri, 2000, s.669). Ancak (Taviz) kelimesi Türkçe'de bu anlamda değil "ödün" anlamında kullanılmaktadır.

1.4.13. مُهِمَّاتَ (Mühimmat)

Arapça'daki (مُهَيَّمَةٌ) isminin çoğuludur. Arapça'da görev anlamına gelen bu sözcük çoğulu (مَهَامٌ) şeklinde de kullanılmaktadır. Kelime Türkçe'de orijinal anlamından farklı bir şekilde ve

Arapça orijinalinde olmayan, (savaş gereçleri) anlamında kullanılmaktadır. Örneğin:

- Askeri mühimmat : ذَخَائِرُ عَسْكَرِيَّة
- gerçek mühimmat : نَخَائِرُ حَيَّة
- mühimmat deposu : مَخْزَنُ الدَّخِيرَةِ

1.4.14. جَدًّا (Cidden)

Bu sözcük Arapça'da (gerçek ve hakikat) anlamına gelen (جد) kelimesinden türemiştir. (جدًّا) kelimesi Arapça'da (çok) anlamında kullanırken Türkçe'de ise (gerçekten) anlamında kullanılmaktadır.

Arapça'da örneği:

- هذا الطالبُ مُجْتَهِدٌ جَدًّا : Bu öğrenci çok çalışkandır.

Türkçe'da örneği:

- Bu öğrenci cidden çalışkandır : هذا الطالبُ مُجْتَهِدٌ حَقًّا

Sonuç

Hiç kimse, dillerin karşılaştıklarında doğrudan veya dolaylı olarak karıştığını ve birleştiğini inkâr edemez. Dünyadaki her dil, diğer dilleri etkilediği gibi, kendisi de etkilenir. Bir dilin başka dillerin etkisinden tamamen korunması neredeyse imkânsızdır. Fandres "Fransız Dil Derneği Başkanı", bir dilin dış etkilerden bağımsız bir şekilde gelişmesinin hiçbir dil için gerçekleşmeyecek ideal bir durum olduğunu düşünmektedir. Aksine, her komşu dilin diğer komşu dil üzerindeki etkisi, dilsel gelişimde önemli bir rol oynar. Bunun nedeni, dillerin temasının tarihsel bir zorunluluk olması ve bu temasın kaçınılmaz olarak dillerin birbirine karışmasına yol açmasıdır.

Arapçanın yabancı dillerle teması, kaçınılmaz bağlantılar yaratmıştır. Özellikle İslam döneminde bu temas yoğun bir şekilde genişlemiştir; toplum, bireysel ve toplu göçlere tanık olmuştur. Bu nedenle Arapça diğer dilleri etkilemiş ve onlardan da etkilenmiştir. Arapçanın diğer dillere olan etkisi özellikle Abbâsîler döneminde Arapların egemenliği, coğrafi olarak batıda İspanya ve Portekiz'e doğuda Çin sınırlarına, kuzeyde Anadolu'nun eteklerine güneyde Orta Afrika'ya kadar uzanmıştır.

Türk dili, çağlar boyunca Arap dilinden etkilenen dillerden biri olmuştur ve bu etki, Arap dilinin sözcük dağarcığının anlamsal gelişimine kısmen katkı sağlamıştır. Bazen çoğul olarak kullanılan Arapça kelimelerin Türkçede tekil olarak, bazen gerçek anlamı dışında, bazen anlam daralmasına veya genişlemesine uğrayarak bazen de anlamından tamamen uzaklaşarak kullanıldığı görülmektedir. Bu makalede, bu kelimelerin tümüne, her kelime için delil ve örnekler vererek değinmeye çalıştık böylece okullarda Arapça dilini öğretirken veya akademik çeviri yolunu gösterirken Türkçede bulunan Arapça kelimelerin nasıl kullanılması ve açıklanması gerektiği konusunda doğru yönlendirmelere dikkat çektik.

Extended Abstract

All languages are living organisms and are constantly changing, like other organisms, and this change occurs in the characteristics of sound, sometimes in grammar, and sometimes in the meanings of the word. The main factor that causes phonological and semantic changes in a language is the exchange of words with foreign languages. No language can remain static, as all languages are subject to change. The writer Ozcan Başkan stated in his book (Linguistik Metodu)

that “within 1000 years, the basic words in the language will lose 19% of their true meaning and pronunciation.” Therefore, we see today this huge amount of Arabic words found in other languages that have lost a percentage of their true meanings and uses, and this change and loss continues day after day.

The Arabic language has been influenced throughout history by many languages due to the relationship of the Arabs with the peoples of the regions close to them. The relationship between the Turks and the Arabs is not new today, but rather dates back to the period of the emergence of Islam. The conquests carried out by the Arabs reached the places that were controlled by the Turks in the Umayyad era. The first meeting that occurred between the Arabs and the Turks was during the caliphate of Uthman ibn Affan, when the Arabs took control of Khorasan, which is located east of Iran. This led to their spread in the regions of Central Asia, which are the regions inhabited by the Turks, and the relationship between them began, and these relations developed little by little through the ages until the present day and blended. Cultures and Arabic words entered the Turkish language. During the time of Sultan Abdul Hamid II, the percentage of Arabic words in the Turkish language reached 60% and Turkish words 40%. The Turkish language is considered the fifth language after the Persian language among the languages that were influenced by Arabic.

In modern Turkish dictionaries, the number of Arabic words found in the Turkish language and its dialects is approximately 6,463 words out of a total of approximately 100,000 Turkish words. In this article, we tried to study and discuss the concept of semantic development in language in general and the factors that lead to the development of the meaning of words: (linguistic - social - cultural). We mentioned that the social factor is one of the most important factors in this. There is a mutual relationship between words and society, and since society is always subject to change, words must also change in order to survive. After that, we divided the article into several sections, one section contains words that are in the plural form in the Arabic language but are used in the singular form in the Turkish language, and the second section is the words in which there was a semantic connotation, meaning that the word in the Arabic language is used more widely and in the Turkish language more narrowly, In the third section, words that witnessed an expansion in meaning were studied, unlike the third section, and in the fourth section, words that were used with different meanings other than their original meaning were studied, and we arrived at a number of important matters about the meanings of these words and how they are used in the Arabic language and the Turkish language so that we can use the Word correctly while teaching students the Arabic language and while translating between the two languages.

Kaynakça

- Abdul Qader, M. (2020). Silsiletu'l-Lisân Kitabında Geçen Arapça Kelimelerde Anlam Değişmesi. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19 (2), 823-848. <https://doi.org/10.14395/hititilahiyat.741499>.
- Âgâh Sun, L. (1972). *Türk Dilinde gelişme ve södeleşme Evreleri*. Dil Derneği Kitapları.
- Anıl, Z. A. (2002). *Aslı Arapça Olup Türkçe'ye Anlam Kaymasına Uğrayarak Geçmiş Kelimeler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisan tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Başkan, Ö. (1967). *Lengüistik Metodu*. Çağlayan Kitabevi.

- Caferoğlu, A. (1974). *Türk Dili Tarihi*. Alfa yayınları.
- Devellioğlu, F. (1970). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Aydın Kitapevi.
- Dilaçar, A. (1962). *Devlet Dili Olarak Türkçe*. Ankara üniversitesi.
- Dursunoğlu, H. (2014). Türkiye Türkçesi'ndeki Arapça Sözcükler ve Bu Sözcüklerdeki Ses Olayları. *Turkish Studies*, 9 (9),145-155.
- Ebû Sunne, A. F. (1947). *el-Urf ve 'l-Ade fi Re 'yi 'l-Fukaha*. Matbaatu'l-Ezher.
- el- Fesevi, Y. (1981). *Şerhu'l-akideti'l-vasitiyye*. Müessesetü'r-Risale.
- el-Bâkılânî, T. (1986). *Temhîdü 'l-evâ 'il ve telhîşü 'd-delâ 'il*, Müessesetü'l-Kütübi's-Sekafiyye.
- el-Endelüsî, H. (2001). *el-Bahrü 'l-muhît*, nşr. Mâhir Habbûş vd. Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye.
- el-Ferâhîdî, H. A. (1988). *Kitâbü 'l- 'Ayn*. nşr. Mehdî el-Mahzûmî & İbrâhim es-Sâmerrâî.
- el-Yesûî, L. M. (2000). *El-Müncid fi'l-lugati'l-Arabiyye*. Dârü'l-Meşrik.
- en-Nevevî, Z. Y. (2007). *Riyâzü 'ş-şâlihîn*, nşr. Mhir Yasin. Dar'u ibn Kesir.
- er-Râgıb, İ. (2009). *el-Müfredât fi Garîbü 'l-Kur 'ân*, nşr. Safvân Adnân Dâvûdî. Dar'ül Kalem.
- es-Sâmerrâî, F. (2000). *Meâni'n-Nahvi*. Darü'l-Fikr.
- es-Sanhuri, A. (2000). *el-Vasit fi Şarh'il-Kanun'il-Cedid*. Menşurat el-Halabi.
- et-Taberî, C. (2000). *Câmiu'l-Beyân An Te 'vîli Âyi 'l-Kur 'ân*. thk. Ahmed Şakir, Müessesetü'r-Risale.
- ez-Zebîdî, M. (1996). *Tâcu 'l- 'Arûs min Cevâhiri 'l-Kâmûs*. Komisyon (ed). Dârü'l-fikr.
- Ferum, H. (2018). Zahirat'u-Tatavvur'id-Dilali fi-Luğat'i-Larabiyye. *el-Adab Dergisi*, 18 (1), 59-70.
- Güneş, K. (2014). *Arapça – Türkçe Sözlük*. Mektep Yayınları.
- Hamîdullah, M. (1975). *İslâm Müesseseleri Tarihi*. Atatürk üniversitesi.
- İbn Mâlik, A. (1991). *el-Elfâzü 'l-muhtelifi fi 'l-me 'âni 'l-mü 'telife*, Muhammed Hasan Avvâd (ed). Dârü'l-cil.
- İbn Manzûr, M. (1405). *Lisânü 'l- 'Arab*. Edeb'ul-Havze.
- İşler, E. & Özay, İ. (2008). *Türkçe Arapça Kapsamlı Sözlük*. Fecr Yayınları.
- Muhtar, A. (1992). *İlmu 'd-Delale*. Alemü'l-Kütüb.
- Mustafa, İ. vd. (1400). *el-Mu 'cemü 'l-vasît*. Mektebetu'ş-Şurûkî'd-Duveliyeye.
- Sami, Ş. (1989). *Kamus-i Türki*. Enderun yayınları.
- Türk Dili Kurumu (2009). *Türkçe Sözlük*. TDK.
- Zuhaylî, V. (1989), *el-Fikhü'l-İslâmî ve edilletuhu*, Dârü'l-Fikr.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Çatışma Beyanı/Declaration of Conflict: Çalışmada kişi ya da kurumlar arası çıkar çatışmasının olmadığı beyan olunur. / It is declared that there is no conflict of interest between individuals or institutions in the study.

Telif Hakkı&Lisans/Copyright&License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0